

126. Perjantaina 8 päivänä joulukuuta 1995

kello 19.40

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

Hallituksen esitys laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 3313

Hallituksen esitys 185/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 21/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimihuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Hallituksen esitys laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 185/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 21/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 21. Ensin salli-

taan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. A h o : Arvoisa puhemies! Haluan toisen käsittelyn yhteydessä vielä muutamalla sanalla puuttua nyt käsiteltävänä olevan lain keskeisimpiin kohtiin ottaen myös huomioon sen, että kysymys on hyvin tärkeästä ja aika kauaskantoisestakin päätöksestä, jota eduskunta on nyt tekemässä.

Ensiksi niistä käsitteistä, joiden määrittelyyn eduskunta ja sen ulkoasiainvaliokunta on käyttänyt paljon aikaa.

On yritetty tehdä eroa perinteisen rauhanturvatoiminnan, laajennetun rauhanturvatoiminnan ja rauhaanpakottamisen välillä. Toisin kuin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja täällä sanoi, henkilökohtaisesti ja keskustan näkökulmasta katsottuna en pidä tuota johtopäätöstä, johon on tultu, erityisen onnistuneena. Tuo määrittely, jonka ulkoasiainvaliokunta on tehnyt, ei ole selkeä vaan, niin kuin on monessa yhteydessä todettu, rajankäynti perinteisen ja nk. laajennetun rauhanturvan välillä on kuin veteen piirretty viiva. Yhdyn hyvin pitkälti siihen käsitykseen, minkä ed. Wahlström täällä aikaisemmin totesi, että raja on tehtävissä yleensä rauhanturvatoiminnan ja rauhaanpakottamisen välillä, mutta sen sijaan rajankäynti perinteisen ja laajennetun rauhanturvatoiminnan välillä on mahdoton täsmällisesti tehtäväksi.

Sitä kuvaa hyvin sekin kokemus, joka Suomella on rauhanturvatehtävistä. Hyvin yleisesti puhutaan Etelä-Libanonissa käynnissä olevasta operaatiosta perinteisen rauhanturvatoiminnan operaationa. Tosiassissa siinä on hyvin paljon sellaisia piirteitä, jotka täyttävät nk. laajennetun rauhanturvan tunnusmerkit. Tästä syystä mielestämme koko laajennetun rauhanturvan käsite on epämääräinen, osin jopa harhaanjohtava.

Olennaista on kuitenkin se, että silloin kun voimankäytön oikeuksia laajennetaan, päätöksenteko niistä on niin selkeää kuin mahdollista. Se on tärkeää poliittisten vastuiden kannalta, ja se on tärkeää myös sotilaallisesta näkökulmasta ajatellen suomalaisten joukkojen toimintaa ja ennen kaikkea niiden johtamista käytännön opeeraatioiden yhteydessä.

Me olimme keskustassa sillä kannalla, että Bosnian operaatioon osallistumisesta olisi tullut säätää erillislaki. Tätä kautta olisi parhaalla mahdollisella tavalla ja nopeimmin voitu päättää Suomen osallistumisesta tuohon käynnistymässä olevaan operaatioon. Valitettavasti hallitus ja myös eduskunnassa hallitusryhmät eivät tätä lähtökohtaa hyväksyneet, vaan Bosnian operaation varjolla ollaan nyt hyvin nopeassa tahdissa viemässä läpi rauhanturvain kokonaisuudistus. Siitä on ollut seurauksena se, että monet lain yksityiskohdat ovat tulleet puutteellisesti käsitellyiksi. Olemme kuitenkin halunneet omalta osaltamme turvata sen, että asiat on voitu joustavasti käsitellä, olkoonkin että monet yksityiskohdat todellakin ovat jääneet vaille perusteellista arviointia.

Keskusta lähtee siitä, että Suomen rauhanturvaamistoiminnan pääsääntöisesti tulevaisuudsakin pitää perustua nk. perinteiseen rauhanturvatoimintaan. Laajennettuun rauhanturvatoimintaan osallistuminen olisi vain poikkeustapauksissa mahdollista, ja silloinkin siitä olisi päätettävä erityistoimin, erityisiä menettelytapoja noudattaen. Tämä periaate käytännössä tarkoittaa sitä, että silloin kun operaatioon osallistuminen edellyttää tavanomaisesta poikkeavien voimankäytön oikeuksien antamista rauhanturvajoukoille, päätös pitäisi tehdä säätämällä siitä erillinen laki.

Kun tässä salissa on moneen kertaan vedottu edellisen hallituksen aikana tehtyihin valmisteluihin, tältä osin rauhanturvain uudistusta todella valmisteltiin alivaltiosihteeri Blombergin johtamassa toimikunnassa, joka päätyi juuri tuon kaltaiseen ehdotukseen, että erityislaila voitaisiin päättää vaativammista rauhanturvaoperaatioista ja niihin osallistumisesta. Tässä suhteessa on siis olemassa myös selkeät perusteet esittämällemme toimintamallille. Valitettavasti tämä esitys ei saanut valiokunnassa riittävää tukea tullaan hyväksytyksi. Tulemme kuitenkin lain toisen käsittelyn yksityiskohtaisessa käsitelyssä esittämään lain 2 §:ään tätä tarkoittavat muutosesitykset.

Haluaisin lopuksi kuitenkin todeta, että vaik-

ka tästä keskeisestä kysymyksestä olimmekin eri mieltä, valiokuntatyö on sujunut mielestäni asiallisesti ja valiokuntakäsittelyn yhteydessä on voitu saada hyvin tärkeitä tarkennuksia ja täsmennyksiä eräisiin lain tärkeisiin yksityiskohtiin.

Ensinnäkin lain 1 §:ää voitiin muuttaa siten, että rauhaanpakottamista koskevat säännökset tulivat huomattavasti aikaisempaa selkeämmiksi.

Toiseksi saatoimme löytää myös yhteisymmärryksen siitä, että Suomen ei tule osallistua sellaisiin operaatioihin, joissa edes osittain on mukana rauhaanpakottamiselementtejä. Pidän tätä valiokunnan yksimielistä kannanottoa hyvin tärkeänä periaatteellisena päätöksenä. Toivon, että myös hallitus tämän mukaisesti jatkosaa toimii.

Kolmas kysymys, jota valiokunnassa varsin laajasti käsiteltiin, koski nk. valmiusjoukkojen perustamista. Vaikka olemme olleet eri mieltä näiden joukkojen tarpeellisuudesta, olimme yksimielisiä valiokunnassa siitä, että valmistelutyön jälkeen lopullinen päätös näiden joukkojen perustamisesta tai perustamatta jättämisestä tulee tehdä eduskunnassa. Tämä on mielestäni hyvin tärkeä kannanotto, joka niin ikään valiokunnassa syntyi yksimielisesti. Tässä mielessä voi olla tyytyväinen siihen tapaan, jolla valiokunta on tätä lakiesitystä käsitellyt.

Sen sijaan samaa ei voi sanoa siitä valmistelutavasta, jolla tämä asia on eduskuntaan tuotu. Toivon, että tulevaisuudessa keskeisissä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksissä voitaisiin palata perinteiseen yhteistyöhön hallituksen ja opposition kesken, mikä tarkoittaa sitä, että myös oppositiolla olisi mahdollisuus osallistua näiden asioiden valmisteluun. Olen vakuuttunut siitä, että tästä olisi myös hallituksen kannalta hyötyä.

Ed. Zyskowitz: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aho puheenvuoronsa loppupuolella antoi kiitosta valiokunnan työskentelylle siitä, että siellä laajan yksituumaisuuden vallitessa pystyttiin monista kiperistä kohdista tässä miehenössä sopimaan ja saavuttamaan yhteinen näkemys.

Tämän vuoksi onkin yllättävää se, että keskusta halusi ehdoin tahdoin mietinnön jäävän erimieliseksi nostamalla eräänlaiseksi kynnyskysymykseksi sen, missä muodossa jatkossa eduskunta osallistuu päättämiseen osallistumisesta ns. laajennettuun rauhanturvatoimintaan. Kun lukee keskustan vastalauseita, ainoa perustelu

tälle tuntuu olevan se, että eduskunnalla olisi tällöin mahdollisuus asettaa rauhanturvajoukkojen toiminnalle selkeät rajat. Kun nämä samat näkemykset eduskunta pystyy hyvin esittämään myös selontekoa käsitellessään, jää väkisin se käsitys, että keskusta halusi nimenomaan estää sen, että tämä mietintö olisi kaikilta osin voinut olla yksituumainen.

Kun yksituumaisia oltiin kaikesta muusta, onkin yllättävää, että keskustan vastalauseessa valiokunnan mietintöön todetaan, että ”valiokunnan mietintöön sisältyvä laajennetun rauhanturvan käsite on epämääräinen”. Saattaa olla näin, mutta miksi keskusta ei sitten valiokunnassa esittänyt tämän epämääräisen käsitteen selkeyttämistä, vaan yhtyi yksimielisesti siihen käsitteen määrittelmään, jonka valiokunta tältä osin mietinnössään hyväksyi.

Kaiken kaikkiaan, rouva puhemies, on valitettava sitä, että kun tässä asiassa valiokuntakäsittelyssä saavutettiin laaja yhteisymmärrys, kuitenkin päätöksentekomenettelyn osalta jäi erimielisyys hallituksen ja keskustaopposition välille.

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ahon puheenvuoron johdosta totean sen verran, että hän lähti siitä sinänsä varmaan paikkansa pitävästä asiasta, että perinteisen rauhanturvan ja laajennetun rauhanturvan välillä ei ole mitään selkeää eroa, mutta määritely kuitenkin on, että tällainen ero on olemassa. Mutta hän rakensi koko puheensa jatkon sille, että tällainen ero on niin tärkeä, että sen eron vuoksi eduskunnan pitää käyttää erilaisia päätöksentekomuotoja. Se ero siis on joko olemassa taikka sitä ei ole olemassa. Pidän ed. Ahon puheenvuoroa tältä osin epäjohton mukaisena.

Mitä tulee eroon edelleen ja Blombergin toimikunnan mietintöön, toimikunnalla oli kaksi ehdotusta: joko erillislaki tai hallitusmuodon 33 §, siis tasavallan presidentti päättää yksin, jolloin eduskunta olisi sivuutettu kokonaan. Se on myös keskustan vastalauseessa. Tuolloin, kun edellisen hallituksen aikana tätä valmisteltiin, muistan hyvin, kun ulkoministeri Haavisto ja puolustusministeri Rehn kiersivät eduskuntaryhmissä hakemassa tukea nimenomaan laajennetulle rauhanturvalle, joka nähtiin välttämättömäksi myös Ahon hallituksessa. Se tietenkin tapahtui pääministerin tieteen. Se tuli tyrmätyksi sillä perusteella, että laajennettuun rauhanturvatoimintaan ei voitu mennä nimenomaan keskustan eduskuntaryhmän mielestä. Jos kerran

ei ole olennaista eroa, miksi siihen vedotaan kaatamisperusteena?

Ed. B i a u d e t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on merkillistä, että ed. Aho puuttuu määrittelyyn ja terminologian epäselvyyteen, koska mielestäni kuitenkin ulkoasiainvaliokunta on tehnyt erittäin perusteellista työtä sekä tämän lain käsittelyn puitteissa että myös turvallisuuspoliittisen selonteon käsittelyn aikana ja tavallaan määritellyt erittäinkin tarkasti rauhanturvaamisen eri muotojen rajat ja kriteerit.

Myös minusta on merkillistä, että tavallaan tässä peräänkuulutetaan eduskunnan roolia, joka olisi jäänyt liian vähälle, vaikka selvästi tämä laki kuitenkin tuo aivan uuden tilanteen, kun koko eduskunta tulee useammin kuin ennen ottamaan kantaa ja määrittelemään, koska suomalaiset rauhanturvaamisjoukot ottavat osaa eri operaatioihin. Rauhanturvaamislaki myös määrittelee hallitukselle, virkamiehille ja meidän diplomaateillemme hyvinkin ne kehykset, missä Suomen on mahdollista tulevaisuudessa ottaa osaa rauhanturvaamisoperaatioihin, joten minusta kehyslain puuttuminen vähentäisi eduskunnan roolia ja mahdollisuuksia muotoilla hallituksen toimintaa. Siis en näe, että erityislaki parantaisi eduskunnan vaikutusvaltaa, päinvastoin.

Koen myös, että ulkoasiainvaliokunnalla on ollut paljon tietoja hallituksen eri käsittelyvaiheista ja keskusteluista, ja myös oppositiolla on minun mielestäni ollut aika hyvinkin mahdollisuus ulkoasiainvaliokunnassa osallistua päätöksentekoon ja dialogiin hallituksen kanssa.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joudun pyytämään myöhemmin puheenvuoron selostaakseni asiaa, joka näyttää edelleenkin aiheuttavan väärinkäsityksiä tässä salissa ja liittyy edellisellä vaalikaudella käsitelyyn mahdolliseen osallistumiseen Bosnian operaatioon ja siihen liittyviin taustoihin. Palaan siis siihen seuraavassa puheenvuorossa vähän perusteellisemmin.

Mitä tulee kysymykseen perinteisen ja laajennetun rauhanturvan ongelmasta, mielestäni tämän nykyjärjestelmän, siis voimassa olevan lain mukaisen järjestelmän, ongelma on siinä, että lainsäädäntö on varsin epämääräinen. Lainsäädännön epämääräisyyden takia erityislakien käyttö olisi perusteltua ja järkevää, sillä silloin, kun käytetään sellaisia voimankäytön mahdolli-

suuksia, jotka menevät tavanomaisen itsepuolustuksen ulkopuolelle, olisi perusteltua juuri näistä syistä, olisi ollut aikaisemminkin perusteltua ja nyt on aivan erityisesti perusteltua, käyttää tällaista erityislakimenettelyä.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Itse asiassa minulla oli tarkoitus pyytää vastauspuheenvuoro ed. Ahon puheenvuoron johdosta, mutta kun tiedän, että on vain kaksi minuuttia silloin aikaa käyttää, ja luulen, että minun puheenvuoroni on kolme minuuttia, niin nousin tänne puhujankorokkeelle. Ei ole pidemmästä puheenvuorosta kysymys.

Yhdyn vahvasti ed. Zyskoviczin kommentteihin ed. Aholle, koska minustakin vaikutti siltä, että keskustalla oli ilmiselvästi tarve ottaa etäisyyttä tavalla tai toisella tähän rauhanturvakiin. Koko prosessin aikana se tuli selvästi vastaan, että johonkin kohtaan tämä halutaan kaataa, ja nyt ed. Aho tuo täällä esille sen, että määrittely rauhanturvatoiminnan, laajennetun rauhanturvatoiminnan ja rauhaanpakottamisen välillä olisi epäselvä tai huonosti tehty.

Toistan vielä sen, minkä varsinaisessa puheenvuorossani aikaisemmin toin esille, että on kovin valitettavaa, että kansallisesti merkittävä kysymys, jollainen tämä on, alistetaan oppositiopoliittikoinnin kohteeksi.

Ed. Aho siis piti näitä määrittelyjä epätasmlisinä, ja kun hän sanoi vielä käyttävänsä uudenkin puheenvuoron, ehkä on syytä keskustelun järkevöittämiseksi vielä kertaalleen toistaa, mitkä nämä määrittelyt tässä ovat.

Perinteiselle rauhanturvaamiselle on siis ominaista se, että se tapahtuu osapuolten myötävaikutuksella, on puolueetonta ja voimankäyttö on mahdollista vain äärimmäisessä itsepuolustustilanteessa. Näin siis ulkoasiainvaliokunta tämän määrittelee. Laajennettu rauhanturvaaminen tapahtuu olosuhteissa, joissa kaikkien osapuolten täydellistä myötävaikutusta ei välttämättä ole mahdollista saada. Mahdollinen voimankäyttö on tilannekohtaisesti kuitenkin rajoitettua, ainoastaan reaktiivista ja liittyy osana laajempaan humanitaariseen operaatioon tai rauhansopimuksen täytäntöönpanoon. Rauhaanpakottaminen on aloitteellista ja aktiivista voimankäyttöä tai sillä uhkaamista, ja sen tarkoituksena on koko konfliktin hallitseminen, vihollisuuskien tukahduttaminen ja rauhan palauttaminen.

Epäilemättä ed. Aho on oikeassa siinä, että raja perinteisen ja laajennetun rauhanturvatoiminnan välillä on epätasmlinen ja epämääräi-

nen operatiivisissa olosuhteissa kentällä. Siellä saattaa olla vaikeuksia näiden asioiden täsmällisessä määrittelyssä tietyissä tilanteissa ja ero voi muodostua monesti veteen piirretyksi viivaksi.

Mutta tämän määrittelyn olennaisin sisältö, minkä me olemme täällä tehneet, ei niinkään ole perinteisen ja laajennetun rauhanturvatoiminnan välillä, vaan näiden rauhanturvakäsitteiden suhde rauhaanpakottamiseen. Sehän on koko määrittelyn ydinsisältö. Rauhaanpakottamisen osalta tämä laki on yksiselitteinen: Suomalaisia joukkoja ei tulla käyttämään rauhaanpakottusoperaatioihin. Tämän kohdan tässä määrittelyssä täytyy olla selkeä ja täsmällinen, ja toivon mukaan se myös on ed. Aholle täsmällinen ja selkeä.

Kun on tuotu esille se, että tämän rauhanturvain keskeinen tavoite on mahdollistaa Bosnian rauhansopimuksen täytäntöönpano myöskin suomalaisin voimin, hallituskin on osoittanut samaa tiettyä varovaisuutta, joka liittyy käsitteisiin perinteinen rauhanturva ja laajennettu rauhanturva, siinä muodossa, että se on valmis antamaan selonteon tästä asiasta, vaikka alkuperäinen suunnitelma, niin kuin olemme ymmärtäneet, hallituksella on se, että mandaatti suomalaiselle rauhanturvavayksikölle olisi pitkälle ja nimenomaan lähtökohtaisesti perinteistä rauhanturvatoimintaa. Mutta kun olosuhteet voivat varsinaisessa operatiivisessa toimeenpanossa muuttua, on haluttu varmistaa se selonteon muodossa eduskunnassa, ja siinä suhteessa tämäkin on syytä rekisteröidä.

Arvoisa puhemies! Tämä näistä määrittelyistä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Salolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Määrittelyjen vaikeudesta muutama kommentti. Lähtökohtahan on se, että kun perinteinen rauhanturva ei riitä ja toisaalta Suomi lähtee siitä, että se ei halua olla mukana rauhaanpakottamisessa, niin jotain siihen väliin täytyy mahduttaa. On myönnettävä, että siinä on tietynlaisia vaikeuksia. Mutta minusta se ei ole kuitenkaan vaikein ongelma tässä, vaan vaikein ongelma on se, että tilanne kentällä saattaa muuttua. Toimeksianto voi olla rauhanturvaaminen, mutta tilanne voi muuttua täysin rauhaanpakottamisen luonteiseksi, ja tällaisessa tilanteessa suomalaisten joukkojen läsnäolo voi

olla erittäin ongelmallista. Tätä me olemme pohjineet erittäin kovasti valiokuntakäsittelyn aikana ja löytäneet siihen mielestäni parhaan mahdollisen ratkaisun. Lähtökohtana kaikissa olosuhteissa on se, että suomalaiset joukot eivät osallistu rauhaanpakottamiseen minkäänlaisissa olosuhteissa. Tämän parempaa ratkaisua ei ole löydettävissä. Tätä on erittäin perusteellisesti pohdittu.

Ed. J u h a n t a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen on kyllä käyttänyt kuin ravivarma hevonen. Hän lähtee taustasti liikkeelle, mutta nyt voltista kyllä väärrään suuntaan. Hän todisti, että koko ajan keskusta on hieronut riitaa ja yrittänyt kaataa tämän. Valiokunnan puheenjohtaja ed. Paasio sen sijaan antoi suuren tunnustuksen koko valiokunnan työlle siitä, että poikkeuksellisen hyvää yhteistyötä valiokunnassa on tehty.

Ed. Salolainen osui juuri asian ytimeen. Hän käytti paljolti sen puheenvuoron, jonka aioin esittää, hallitusrintamasta. Me olemme painottaneet koko ajan juuri samaa kuin ed. Salolainen. Perinteisen rauhanturvatoiminnan ja rauhaanpakottamisen välillä on epämääräinen, vaikea tilanne nimenomaan kentällä. Siksi me olimme sitä mieltä, että nykyisen lain puitteissa, koska väitetään kyseessä olevan normaali rauhanturvatehtävä, olisimme voineet toimia. Erityistapauksissa laaditaan erityislaki, jossa voidaan rajat ja ehdot tarkoin asettaa, kuten tulevassa todennäköisessä Bosnian tilanteessa tulisi tehdä. Emme löytäneet tälle vastakaikua.

Pidämme tätä järjestelmää johdonmukaisena senkin vuoksi, kun hallitusrintama on kysynyt, miksette te keskustassa noudata sitä linjaa, joka oli viime hallituksessa. Me olemme noudattaneet juuri tarkoin Blombergin työryhmän toimeksiantoa, sen osaa, jossa edellytetään erityistä lainsäädäntöä.

Ed. A h o : Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi, että tulen nyt jatkaneeksi ja pitkittäneeksi jo kauan kestänyttä istuntoa, mutta mielestäni on välttämätöntä kuitenkin vastata niihin kysymyksiin, joita on esitetty.

Ensinnäkin mitä tulee edellisen vaalikauden aikana tehtyyn yritykseen muuttaa rauhanturvaamislain sisältöä ja uudistaa rauhanturvaamislakia, se todella perustui Blombergin työryhmän työhön. Se ajankohtaistui siinä yhteydessä, kun oli päätettävä, voiko Suomi osallistua yhteispuhjoismaiseen operaatioon Bosniassa. Asiantunti-

jat, joita hallitus silloin käytti, jakautuivat mielteissään kahtia. Toiset olivat sitä mieltä, että vielä nyt voimassa olevan lain tulkinnan perusteella Suomi voi osallistua tuohon operaatioon. Mutta oli myös niitä, jotka olivat sitä mieltä, että tuollainen tulkinta ei ole mahdollinen, vaan jotta Suomi voisi olla mukana, olisi lakia muutettava Blombergin työryhmän esittämällä tavalla.

Silloin päätimme hallituksessa yksituumaisesti — täälläkin on paikalla ulkoasiainvaliokunnan silloisia jäseniä, joiden kanssa keskustelua käytiin — että siihen vaihtoehtoon emme lähde, että ainakin vähän kyseenalaisen tulkinnan perusteella lähtisimme osallistumaan tuohon operaatioon. Näin päätettiin, että silloinen ulkoministeri ja puolustusministeri selvittävät, onko eduskunta valmis hyväksymään sellaisen muutoksen rauhanturvaamislakiin, että Suomen osallistuminen olisi lain ehdottoman oikean ja varman tulkinnan perusteella mahdollista. Se selvitystyö tuotti tulokseksi sen, että tällaista valmiutta ei ollut. Muun muassa oma eduskuntaryhmäni, keskustan eduskuntaryhmä, asettui vastustamaan silloin lain muuttamista.

Se, mitä sen jälkeen on tapahtunut, on, että käynnistimme aivan edellisen hallituksen työn loppuvaiheessa työn turvallisuuspoliittisen selonteon valmistelemiseksi. Ensimmäiseen istuntoon, jossa tämä työ käynnistyi, osallistuivat kaikki eduskunnassa edustettuina olleet puolueet: sekä ne jotka olivat hallituksessa että ne jotka olivat oppositiossa. Tarkoitus oli tällä tavalla tämä työ myös saattaa päätökseen niin, että olisi voitu luoda laaja yhteisymmärrys siitä, millaisella tavalla Suomi osallistuu kansainväliseen kriisienhallintaan tulevaisuudessa myös Euroopan unionin jäsenenä.

Tämä työ katkesi kuitenkin meidän osaltamme hallituksen vaihdokseen. Me emme olleet millään tavalla mukana työssä, eikä meitä millään tavalla edes informoitu siitä, millä tavalla selonteon sen jälkeen, kun hallitus vaihtui, valmisteltiin. Mutta lähdimme siitä, että siitä huolimatta, että näin oli tapahtunut, me halusimme olla mukana tekemässä näitä keskeisiä päätöksiä ja vaikuttaa niiden sisältöön myönteisellä tavalla osallistumalla ulkoasiainvaliokunnassa näiden asioiden käsittelyyn niin hyvin kuin taidamme ja osuamme.

Me emme lähteneet politikoimaan, ed. Zyskovicz, vaan päinvastoin me lähdimme tekemään yhteistyötä valiokunnassa, jotta löydettäisiin laille mahdollisimman hyvä sisältö. Me toisin sanoen muutimme ja olimme valmiit muutta-

maan käsitystämme viime vaalikaudesta, ei niin, että olisimme menneet kielteisemmälle kannalle lain muuttamisen suhteen, vaan päinvastoin tässäkin tilanteessa ja nimenomaan tässä tilanteessa olemme valmiit hyväksymään lakiin tiettyjä muutoksia muun muassa siksi, että Suomi voisi osallistua nyt käynnistymässä olevaan Bosnian operaatioon. Tässä suhteessa täällä ollaan oikeassa, että keskusta on muuttanut kantaansa, mutta jos se johonkin suuntaan on muuttanut, se on muuttanut nyt myös hallituksen esittämän toimintalinjan suuntaan kantaansa viime vaalikaudesta.

Me lähdemme siitä, että Bosnian operaatiossa Suomen tulisi olla mukana. Olemme olleet valmiit siihen, että lakiin tehtäisiin sellainen tarkennus, joka antaisi tähän mahdollisuuden. Esitimme erityislain säätämistä, jota ymmärsin aikamoinen hallitusryhmienkin edustajan pitävän parhaimpana ja nopeimpana tapana asian hoitamiseksi päätökseen eduskunnassa.

Se ei ollut mahdollista sen vuoksi, että hallitus torjui tällaisen mahdollisuuden, joka olisi tarkoittanut sitä, että eduskunta olisi yhdellä käsitelyllä päättänyt osallistumisesta Bosniaan ja tällaista selontekokeskustelua ei enää olisi tarvittu, joka nyt tulee seuraamaan lainmuutosta. Mutta erillislakia ei siis hallitus ollut valmis hyväksymään. Oletan, että ulkoasiainvaliokunnassa siihen olisi ollut valmius ja valiokunnan enemmistö olisi todennäköisesti tällaisen kannan taakse ollut valmis tulemaan.

Kun lainmuutosta nyt käsiteltiin, me teimme tältä osin mielestäni hyvää työtä ja monissa kysymyksissä löysimme yhteisymmärryksen. Keskeinen kysymys, mikä meitä näyttää erottavan, on, minkälaiseksi nähdään Suomen tuleva rooli rauhanturvaamisessa.

Hallituspuolueet ovat nähneet, että toiminta, joka perustuu tavanomaista itsepuolustusta laajempiin voimankäytön oikeuksiin, tulee olemaan pääsääntö Suomen rauhanturvatoiminnassa. (Ed. Zyskowitz: Missä niin on päätetty?) — Tämä perustuu keskusteluun, jota ulkoasiainvaliokunnassa on käyty. (Ed. Zyskowitz: Kenen kanssa?) — Muun muassa ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan kanssa. — Toisin sanoen tämä on ollut se lähtökohta, josta tätä lakia on hallitusryhmien puolelta säädetty.

Me puolestamme olemme lähteneet siitä, että tällainen osallistuminen on poikkeustapaus. Pääsääntöisesti Suomen tulisi meidän mielestämme jatkossakin osallistua rauhanturvaamistoimintaan tavalla, joka perustuu osapuolten yhte-

seen sopimukseen ja toisaalta siihen, että voimankäytön oikeudet on rajattu välttämättömään itsepuolustukseen.

Mutta ymmärrämme, että tällaisia poikkeuksia saattaa tulla, niitä on nimittäin tullut ennenkin. Esimerkiksi Etelä-Libanonin operaatioon osallistuminen olisi ollut tätä nk. laajennettua rauhanturvaamistoimintaa. Se ehdottomasti täytti sen tunnusmerkit, mutta me kirjaamme sen ja puhumme siitä kuitenkin perinteisenä rauhanturvaamistoimintana.

Näistä syistä, juuri poikkeuksellisuudesta johtuen, olemme katsoneet, että myös menettelytavan, jolla asiasta päätetään, pitää olla poikkeuksellinen, jotta myös etukäteen saadaan riittävä varmuus sekä poliittisten vastuiden kannalta että sotilaallisen operatiivisen toiminnan kannalta siitä, minkälaiset valtuudet suomalaisilla joukoilla on ja mitä ne kentällä voivat tehdä.

Tämä on siis tämän asian tausta. Toivon, että emme tämän jälkeen enää kuulisi väitteitä politiikonnista, koska todella sitä ei tässä asiassa ole missään vaiheessa tapahtunut.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Ed. Aho on todennut, että perinteisen rauhanturvatoiminnan ja laajennetun rauhanturvatoiminnan termien määrittely on vaikeaa. Asia on juuri näin, ja tämä on pääperuste, minkä vuoksi lakia on muutettu ja minkä vuoksi se on nyt saanut tämän muodon. Muutosehdotustahan on todella valmisteltu hyvin pitkään ja tarve on esitetty puolustusministeriössä siitä syystä, että YK:n rauhanturvatoiminta on hyvin monitahoista ja on tarvittu sen tyyppinen määrittely, joka mahdollistaa Suomen harkinnan kulloinkin erikseen näihin operaatioihin lähtemisessä.

Mielestäni tämän nyt ulkoasiainvaliokunnan täydentämän lain 1 § määrittelee erittäin hyvin sen, minkälaiseen toimintaan Suomi voisi tulevaisuudessa osallistua erikseen niin päättäessään ja minkälaiseen toimintaan Suomi ei osallistu. Saattaa olla, että jollekin ulkopuolelta asiaa ehkä kuuntelevalle syntyy sellainen käsitys ed. Ahon puheenvuorosta, että tässä laissa olisi jotenkin epämääräisesti nyt nämä asiat säädelty. Asia ei ole lainkaan niin, kuin ed. Aho täällä selostaa.

Ed. T u o m i o j a : Arvoisa puhemies! Minä haluan omasta puolestani kyllä vapauttaa keskustapuolueen näistä syytöksistä, että se politikoi tässä asiassa, koska kaikki me tiedämme hyvin pitkäaikaisesta kokemuksesta, että kun keskustapuolue politikoi, niin siinä on selvä, määrätie-

toinen linja ja se etenee kuin jyrä. Mutta tässä tapauksessa, kun tällaista ei ole ollut havaittavissa, ei minusta ole kohtuullista syyttää, että keskusta tässä asiassa pyrki politiikoimaan.

Nimittäin me olemme pyrkineet aina silloin, kun on ollut tiedossa jokin selkeä epäluulo tai epäkohta — niin jo turvallisuuspoliittisen selonteon käsittelyssä kuin tämän lain käsittelyssä — ulkoasiainvaliokunnassa siihen, että yritetään yhdessä löytää sellaiset muotoilut, jotka hälventävät epäluuloja tai selventävät, mikä on tarpeen selvittää, ja yleensä tässä on onnistuttu yksimielisesti.

Mutta tässä asiassa vaikeutena on ollut se, että riippumatta siitä, mitä ed. Aho nyt esittää taustasta, edellisen hallituksen aikana, silloin kun meiltä, silloiselta oppositiolta, kysyttiin kahtaamme hallituksen suunnitelmiin, ei missään vaiheessa tuotu esille tällaista erillislakiajastusta, vaan nimenomaan kysyttiin, miten me suhtaudumme rauhanturvalain muutokseen, johon me olimme alustavasti valmiita. Mutta se ei koskaan tullut käsittelyyn syistä, jotka riippuivat silloisen päähallituspuolueen omasta eduskuntaryhmästä.

Nyt myös tämän lain käsittelyn aikana vasta viimeisessä vaiheessa keskustalta tuli selkeästi poikkeavia ehdotuksia siitä, miten erillislaki pitäisi tämän lakimuutoksen pohjalta säätää. Nimittäin se, mistä aikaisemmin keskusta puhui valiokunnassa, koski sitä, että mahdollisesta Bosnia-operaatiosta voitaisiin tämän lain käsittelyä odoteltaessa säätää erillislaki. Mutta ne ajatukset, joiden pohjalta nyt vastalause on tehty ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Ed. Tuomioja, pyydän siirtymään puhujakorokkeelle!

P u h u j a (korokkeelta): ... ovat sellaisia, että niitä ei ollut mahdollista käsitellä valiokunnassa, ennen kuin vasta itse asiassa tämän lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä.

Mitä sisältöön ja merkitykseen tulee, minun on kyllä hyvin vaikea ymmärtää, mikä, ed. Aho ja keskusta, on asiallinen ero siinä, mitä tämän lain pohjalta ollaan tekemässä ja mitä te esitätte. Me olemme pyrkineet tekemään ja halunneet tehdä — siitäkin on ainakin jossain vaiheessa ollut yksimielisyys — sellaisen rauhanturvalain muutoksen, joka vastaa tämän päivän tilannetta ja vaatimuksia ja joka olisi pysyvä laki ja mahdollisimman kattavasti kattaisi eteen tulevat tilanteet. Olemme pyrkineet siinä hyvässä yhteis-

hengessä parantamaan ja täsmentämään niitä määrittelyjä, joita tuo lainkäyttö edellyttää.

Mutta koska myöskin yksimielisesti olemme todenneet, että parhaimmassakaan tapauksessa lakitekstiä ei koskaan voida kirjoittaa niin yksiselitteisesti, että se ottaisi kaikki erityiset olosuhteet huomioon, olemme halunneet, että joka tapauksessa aina erikseen eduskunta otetaan päätöksentekijän asemaan silloin, kun on kysymys laajennetun rauhanturvaamisvaltuuden käyttämisestä, sellaiseen toimintaan osallistumisesta. Näin tässä laissa on tehty. Millä lailla se poikkeaa itse asiassa siitä, että erikseen säädettäisiin lailla, koska eduskunta on joka tapauksessa se, joka niin laajan harkinnan ja niin laajan informaation perusteella, kuin kulloinkin itse katsoo tarpeelliseksi, määrittelee, osallistuuko Suomi sellaiseen operaatioon vai ei?

Ed. P a a s i o : Arvoisa puhemies! Pari huomautusta ed. Ahon puheenvuoron johdosta.

Ensinnäkin kun vedotaan Blombergin toimikuntaan, niin sen esitys oli erillinen laki taikka toimiminen hallitusmuodon 33 §:n perusteella.

Mutta se peruste, jolla keskustan eduskuntaryhmä viime hallituksen aikana kaatoi tämän asian, oli laajennettu rauhanturva, mihin ed. Aho tässä viittasikin. Ulkoasiainvaliokunnassa keskustan ryhmä oli sitä mieltä, että lakia ei pidä lainkaan muuttaa, vaan valiokunta tulkitsee kulloinkin, minkälaista voimankäyttöä tullaan sallimaan. Tätä taas valiokunnan enemmistö ei voinut hyväksyä; olin silloinkin puheenjohtajana, muistan sen oikein hyvin.

Tässä mielessä tilanne, joka nyt on syntynyt, lähtee myöskin siitä, että meillä ei ole perustuslakiongelmia. Blombergin toimikunta ei lainkaan käsitellyt tätä asiaa perustuslain kannalta, toisin sanoen sitä pohtien, pitääkö sellainen laki, joka ottaa eduskunnalle sen vallan, joka kuuluu normaalisti tasavallan presidentille hallitusmuodon mukaan, säätää perustuslain säätämisyjärjestyksessä, jolloin tämän lain hyväksymiseen olisi tarvittu viiden kuudesosan enemmistö ja laaja perustuslakivaliokunnan käytäntö. Yhdyn siihen, mitä ed. Tuomioja eduskunnan harkintamahdollisuudesta ja vallankäytöstä sanoi, ja toistan sen, minkä esittelypuheenvuorossanikin sanoin, että ei varmasti löydy sellaista hallitusta, joka eduskunnan kannan vastaisesti kuitenkin esittelisi asian tasavallan presidentille päätettäväksi, vaan parlamentaarinen valvonta on sen verran pitävä vaikka me emme erillislakikäytäntöä ottaisikaan mukaan.

Ed. J u h a n t a l o : Arvoisa puhemies! On suuri ilo täällä eduskunnassa kuulla kokeneita parlamentaarikkoja hallitusrintamasta, kuten edustajia Tuomioja ja Paasio, jotka eivät pienestä hätkähdä. Ei tämä kaikki politikointia ole, jos valiokunnassa ja täällä salissa pyritään tuomaan esiin omia näkemyksiä ja tuomaan niitä myös tehokkaasti ja omia näkemyksiä kunnolla painottaen. Minä uskon, että etenkin vanhemmat suuret puolueet ovat tottuneet siihen, että jos jokin linja on puolueen mielestä oikea, sitä myös tehokkaasti ajetaan täällä eikä se ole politikointia eikä myöskään kiusantekoa. Siinä ehkä vielä ed. Kiljusella on vähän oppimista, ettei nyt niin kauhean herkästi pidä laukalle hypätä. Kannattaa ravata vähän hitaastikin näissä asioissa, jos aikoo saada jotain aikaiseksi täällä.

Kun ed. Paasio juuri vielä toi esiin lainsäädäntökysymyksenkin, miten painotetaan myös hallitusmuodon mukaisesti presidentin valtaoikeuksia, ei minun mielestäni — uskon, ettei keskustankaan mielestä — olisi ollut mikään ongelma tässä, jos epäillään perustuslain säätämisyjärjestyksen tarkistamista, kysyä sitä perustuslakivaliokunnalta ja löytää täällä eduskunnassa näin tärkeässä asiassa, jossa emme kovin kaukana toisistamme ole, viiden kuudesosan enemmistö, jos olisimme valinneet sen linjan, jota keskusta edusti ja jota pidämme oikeana, nimittäin sen, että nykyisen rauhanturvain perusteella olisi asia ratkaistu, jos kerran lähdetään normaalia ns. perinteistä rauhanturvaa hoitamaan edelleen, ja tulevat asiat olisi ratkaistu lainsäädäntöiteitse erityislailla. Jos siinä pitää kysyä perustuslakivaliokunnan kantaa, ei se olisi suuri ongelma ollut.

Kun ministeri Taina painotti sitä, että juuri siksi hallitus valitsi tämän linjan, että saataisiin selvyys käsitteisiin, niin eihän tämä menettely ole tuonut muuta kuin aivan uuden sekamelskan siitä, mitä laajennettu rauhanturva on. Ei sitä ole kukaan osannut selvittää, ja etenköän ei tiedetä, niin kuin ed. Salolainen toi esiin, mitä kentällä tapahtuu. Me joudumme pohtimaan, niin kuin pohdimme tänään viimeksi ulkoasiainvaliokunnassa, sitä käytännössä hankalaa tilannetta, millä tavalla suomalaiset joukot lähtevät, kun katsotaan sitä yksimielistä kantaa, että Suomi ei lähde mihinkään operaatioon, jossa on rauhaanpakottamista. Mitä siellä käytännössä tapahtuu? Me olemme vilpittömästi sitä mieltä, että me emme ota sellaiseen osaa, jossa on osittainkin rauhaanpakottamista. Lähdemmekö me seuraavana päivänä sieltä välittömästi takaisin, jos siellä käytännössä kuitenkin suurvallat lähtevät rymistele-

mään ja katsomaan, että nämä rajat pistetään suoriksi? (Ed. Zyskovicz: Poistuuko tämä ongelma, mikäli osallistumisesta päätetään lailla?) Olemmeko me löytäneet käsitteellisen selvyuden ns. laajennettuun rauhanturvaan? Mitä mieltä ministeri Taina on? Emme ole löytäneet. Tämä asia ei pääty tähän.

Tässä tullaan kuitenkin kolistelemaan lopulta Suomessa, niin kuin muissakin maissa, jotka ottavat osaa suurten valtioiden rinnalla rauhanturvatehtäviin, olemmeko loppujen lopuksi rauhaanpakottamisessa mukana vai loppuuko rauhanturva Suomen kaltaisilta pieniltä mailta. Rauhanturvatehtävät saattavat muodostua niin väkivaltaisiksi ja koviksi, että me emme kykene niissä mukana olemaan sen oikean linjauksen mukaan, joka meillä on, että me emme ota osaa sellaisiin operaatioihin, joissa osittainkin on rauhaanpakottamista.

Kun ajattelemme Bosnian tulevaa tilannetta, niin minä kyllä pahaa pelkään, että meille tulee suuri ongelma. Jos me sinne menemme, me olemme b-puolella. Kollegat ruotsalaiset sanovat, että he haluavat olla a-luokan sotilaita siellä. Me olemme b-luokan sotilaita. Vuolemme siellä mitattikkuja, mihin sillat rakennetaan, ja olemme suuremman uhan alaisia kuin ne, jotka ovat siellä kovemmissa tehtävissä. Emme me ole osanneet ratkaista emmekä saaneet ratkaisua todellisudessa vielä esimerkiksi Bosnian tilannetta varten tällä lainsäädännöllä ja tälläkään menettelyllä lopullisesti tilannetta. Mutta meidän kantamme mukaisesti olisi ollut paljon viisaampi luoda nämä rajat erillislailla.

Ed. A h o : Arvoisa puhemies! Ensinnä, ministeri Taina viittasi siihen, että laki on säädetty siksi, että käsitteet selkiytyisivät. Uudessa laissa ei mainita missään kohdassa sanoja laajennettu rauhanturvatoiminta. (Ed. Kiljunen: Mainitaan!) — Lakipykälässä ei mainita ainoassakaan yhteydessä. Perusteluissa kyllä viitataan asiaan, mutta lakipykälään ei sitä ole voitu kirjoittaa, koska käsite on niin epämääräinen, ettei sitä voida sinne kirjoittaa. — Tämä on vain osoitus siitä, kuinka vaikean asian kanssa me olemme tekemisissä. Minusta tämä keskustelu on siinä mielessä hyvä, että se käydään nyt eikä jälkikäteen. Olen iloinen siitä, että vaikka tässä on käytetty ehkä teräviäkin ja kärkeviäkin puheenvuoroja, on käyty läpi nämä vaikeat kysymykset, joita ulkoasiainvaliokunta on pohtinut niin paljon, kuin sillä aikaa tämän asian käsittelyyn on ollut. Olisi ollut toivottavaa, että olisi ollut enemmän, koska

selvästikin monet asiat jäivät vielä keskeneräisiksi.

Mitä tulee ed. Tuomiojan puheenvuoroon, hän puhui keskustan politikoinnista. En haluaisi enemmälti siihen puuttua, mutta jos olisi ollut niin, että keskustan kantoja olisi haluttu ottaa johdonmukaisesti huomioon, niin ed. Tuomioja — toivoisin, että nyt ed. Tuomioja kuuntelisi — ei olisi tarvinnut äänestää esimerkiksi siitä kohdasta, joka kirjoitettiin tänään tähän muotoon: ”Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen ei tule osallistua sellaiseen rauhanturvaamisoperaatioon, johon osaksikaan sisältyy rauhaanpakottamista.” (Ed. Tuomioja: Ei siitä äänestetty tänään!) — Tänään siitä ei äänestetty, mutta ensimmäisen käsittelyn yhteydessä äänestettiin, jolloin keskustan edustajat yksinään olivat tämän muotoilun kannalla.

Eli haluan vain sanoa, että me olemme toimineet mielestämme johdonmukaisesti eri vaiheissa. Myönnän sen, että ajatus erityislain kirjaamisesta pykälään tuli käsittelyn viime vaiheissa. Mutta sen taustalla oli meidän koko ajan esittämämme kritiikki sitä kohtaan, että laajennetun rauhanturvaamisen käsite on niin epämääräinen, että päätöksenteko tämän takia tulee olemaan äärimmäisen vaikeaa. Sen ongelman ratkaisuun kannalta on olennaista se, että voitaisiin käyttää Ruotsissakin käytössä olevaa erityislakimenettelyä. Erityislain säätämismenettelyn ongelma ei mielestäni ole se, mihin täällä valiokunnan puheenjohtaja ed. Paasio viittasi, että on hankalaa, jos pitää päättää viiden kuudesosan enemmistöllä asioista. Minusta ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on hieno asia, jos voidaan päättää yksimielisesti tai viiden kuudesosan enemmistöllä asioista. Jos me voisimme olla tästä asiasta yhtä mieltä, se ei muodosta minkäänlaista ongelmaa, minun mielestäni juuri päinvastoin.

Mitä tulee asian ytimeen, niin ottaisin vielä kertaalleen sen eron esiin, joka tässä kysymyksessä keskustan ja ilmeisesti ainakin huomattavan osan hallitusryhmiä kesken vallitsee. Me lähdemme siitä, että Suomella on erityistä osaamista, taitoa, kokemusta ja kysyntää perinteisen rauhanturvatoinnin tehtäviin, joissa olemme olleet vuosikymmenet mukana ja tunnetulla menestyksellä suoriutuneet tehtävistä. Mielestämme tämän pitää olla pääsääntöisesti myös tulevaisuudessa se tapa, jolla Suomi osallistuu kansainvälisen rauhan turvaamiseen. Vain poikkeustilanteissa ollaan menossa mukaan operaatioihin, joissa joko ei ole osapuolten suostumusta tai osapuolten sopimusta, jonka täytöntönpa-

noa varten rauhanturvaoperaatio perustetaan, tai operaatioihin, joissa joudutaan käyttämään voimaa enemmän, kuin on välttämätöntä itsepuolustuksen kannalta. Tämä on mielestäni lain ydinkysymys ja olennaisin kysymys ja myös olennaisin ero, mikä meillä on hallitusryhmien kanssa. Se ero tulee näkyviin 2 §:n äänestyksen yhteydessä, jolloin katsotaan, millaisella tavalla päätöksenteko näistä kysymyksistä tapahtuu.

Minusta tätä ei pidä silti liioitella. Haluaisin tässä yhteydessä todeta sen, että olemme monista kysymyksistä kaikesta huolimatta löytäneet yhteisymmärryksen, hyvin tärkeistä, periaatteellisesti merkittävistä kysymyksistä, jotka koskevat varsinkin rauhaanpakottamistehtäviin osallistumista tai niiden tehtävien torjumista.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Ed. Aho kyseli, onko laissa käsitettä laajennettu rauhanturvatoiminta. Voimankäytön mandaattina laajennettu rauhanturvatoiminta on mainittu uudessa laissa 2 §:ssä, jossa todetaan selvästi näin: ”Jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet tulisivat olemaan perinteistä rauhanturvaamista laajemmat,” — siinä se sana on — ”valtioneuvoston on ennen esityksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko.” Eikö se ole siinä aivan selkeästi mainittu?

Erikoinen, suorastaan käsittämätön looginen ristiriita on myös ed. Ahon puheenvuorossa. Hän selkeästi peräänkuulutti sitä, että Suomella on pääsääntönä ollut ja tulee olla nimenomaan osallistuminen perinteiseen rauhanturvatoimintaan eikä osallistuminen laajennettuun rauhanturvatoimintaan. Samalla hän toteaa, aivan kuten ed. Juhantalo myös, että näiden kahden asian ero on kuin veteen piirretty viiva. Nyt tekisi tietysti mieli kysyä, miten tämä pääsääntö Suomen perinteisestä rauhanturvatoiminnasta toteutuu kentällä. Minun vastaukseni on, että se toteutuu huonosti. Se toteutuu huonosti juuri sen vuoksi, että olosuhteet ovat muuttuneet. Kriisitalanteet ovat tänä päivänä toisia kuin aikaisemmin. Osapuolet eivät ole niin selkeästi määriteltyjä kuin aikaisemmin. Myös voiman käyttö saattaa olla tarpeen humanitaarisen operaation toteuttamiseksi. Siksi nimenomaan tähän on otettu käsite ”laajennettu rauhanturva”, jossa olennaisin on sana ”rauhanturva” eikä niinkään sana ”laajennettu”.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Turvallisuuspoliittisen selonteon yhteydessä puhut-

tiin aika paljon perinteisestä rauhanturvaamisesta ja laajennetusta rauhanturvaamisesta ja siitä, miten rauhanturvalakia tulisi muuttaa. Jo silloin vallitsi suuria näkemyseroja oppositiopuolueiden ja hallituspuolueiden välillä. Jos hallitus olisi pysynyt siinä lupauksessa, minkä se ministerin suulla antoi oppositiolle, luulen, että olisimme päässeet yksimielisyyteen.

Nyt valiokunta on kovan paineen ja kovan kiireen alla joutunut mietintönsä laatimaan. Tarkoitushan oli, että muutetaan rauhanturvalakia vain siltä osin, jotta voisimme osallistua humanitaariseen työhön Bosniassa. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä ilmoitti, että olemme valmiit siihen, muutetaan lakia siltä osin, ja se olisi tarkoittanut sitä, että 1 §:ään olisi tullut muutos. Oli sovittu tai ainakin keskusteltu siitä, että myöhemmin katsotaan laajempia muutoksia, miten pysyväisesti muutetaan, mutta tähän hallitus ei nyt jostakin syystä ole suostunut, vaan toi kaikki muutokset jouluruuhkan aikana eduskuntaan, eikä päässyt syntymään konsensusta näin suuressa ja tärkeässä asiassa. Sitä me tietenkin eduskuntaryhmässämme pidämme erittäin valitettava.

Olemme johdonmukaisesti toimineet niiden edellisen hallituskauden aikana kuin tässä. Olemme ilmoittaneet, että olemme mukana humanitaarisessa työssä, ja siihen olisi löytynyt valmiutta. Tietenkin toivon, että löytyisi vielä jonkinlaista konsensusta.

Ed. B i a u d e t: Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Juhantalon puheenvuoro oli siinä mielessä erittäin mielenkiintoinen, että hän ikään kuin olettaa, että maailman sekamelska voidaan ratkaista sillä, teemmekö siitä määräyksiä laissa vai ei.

Se oli myös mielenkiintoinen siinä, että tähän asti ei ole annettu ymmärtää keskustan puolelta, että Suomen ei pitäisi osallistua rauhanturvaamiseen Bosniassa. Mutta en tiedä, ymmärsinkö väärin. Ed. Juhantalo ainakin esitti mielestäni sellaisia mielipiteitä, että ei pitäisi, koska tilanne on liian sekava.

Peruskysymyshän ei ole se, miten määrittellemme eri rauhanturvaamisen lajit. Peruskysymys on se, voimmeko tulevaisuudessa osallistua sellaiseen toimintaan, kuin nimenomaan on Bosniassa humanitäarisistä syistä ihmisten suojelemiseksi jne.

Minun mielestäni on hyvin ikävää, että maailma on muuttunut niin sekamelskaiseksi, että tilanteet luultavasti tulevaisuudessa, ainakin mi-

nun mielestäni asiantuntijoiden kuulemisen perusteella, pikemminkin tulevat olemaan sellaisia, että siellä on käyttöä enemmän ns. laajennetulle rauhanturvalle kuin perinteiselle. Minulla ainakin on hieman eri käsitys kuin ed. Aholla. Joudutaan rauhan turvaamiseksi käyttämään enemmän voimaa ja jo YK:n resurssipulan vuoksi toimimaan esimerkiksi Naton johdon alla. Tästä syystä minun mielestäni on mielekästä, että meillä on sellainen laki, joka mahdollistaa sen, että nopeasti voimme päättää erikseen osallistumisesta juuri tällaisten kriisien ratkaisemiseen ja rauhanturvaamiseen.

Ed. P a a s i o: Arvoisa puhemies! Kommentoin lyhyesti vielä ed. Ahon eräitä mainintoja. Hän sanoi, että koko laissa ei mainita käsitettä ”laajennettu rauhanturvatoiminta”. Ed. Kiljunen jo viittasikin siihen, että koko 2 §:n logiikka perustuu juuri sille, että se mainitaan. ”Perinteistä rauhanturvaamista laajemmat voimankäyttö-oikeudet”, täällä sanotaan. Se on sama kuin ”laajennettu rauhanturva”. (Ed. Juhantalo: Mutta sitä sanaa ei ole!) — Jos sitä sanaa ei ole, mutta tämä käsite on lähtökohtana koko pykälän logikalle, ed. Juhantalo juristina ymmärtää sen oikein hyvin. (Ed. Juhantalo: Jos sanaa ei ole, ei tiedetä, mitä se tarkoittaa!) — Jos siitä on kysymys, ettei tiedetä, mitä tarkoitetaan, se pitää tunnustaa heti keskustelun alussa.

Sitten on perustuslakiongelman, johon ed. Aho viittasi. Hän itse asiassa myönsi, että tämä saattaa olla perustuslakiongelman, mutta perustuslakiongelman on jo tämä parhaillaan toisessa käsitelyssä oleva laki, voidaanko lailla antaa tällaisia valtuuksia. Silloin perustuslakivaliokunta parhaillaan käsittelee sitä ja ulkoasiainvaliokunta odottaisi ja eduskunta kahvilassa odottaisi tätä käsiteltäviä taikka edellistä. Tässä mielessä perustuslakillisuusongelman ei tullut lainkaan keskustan esityksessä, vaan valiokuntakäsittelyssä vasta esille.

Kun ed. Aho sanoi, että olisi arvokastakin, että viiden kuudesosan enemmistöllä päätetään, kyllähän selonteostakin voidaan päättää vaikka yksimielisesti. Ei se siitä laista ole kiinni, onko eduskunta yksimielinen vai ei, vaan se on siitä kiinni, mitä mieltä eduskunta on.

Sitten pääsääntöasiasta, tuleeeko laajennettu vai supistettu olemaan pääsääntö. Se ei riipu Suomen kannasta vaan kriisien luonteesta ja kysynnästä. Esitän ennusteen, että laajennettu rauhanturvatoiminta tulee olemaan yleisempi. Toivon, että näin ei ole. Toivon, että ei mitään rau-

hanturvaa tarvittaisi, että kriisit vähenisivät sen verran.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Melkein maltoin olla puhumatta. Mutta kun vuonna 64 Kyproksella teräskypärä päässä ja rynnäkkökivääri kädessä seisoin vartiossa, turkkilaiset ampuivat, niin paljon kuin ehtivät. En minä kerinnyt mistään lakikirjasta katsoa, mitä minä nyt teen, vaan painoin liipaisinta, eikä siitä sen jälkeen ole kuulunut paljon mitään.

Vaikka ei olisi olemassa mitään lakia, yleismaailmallisesti on olemassa ns. pakkotila: Itseen saa aina puolustaa. Tämä on kyllä, sanoisinko, turhantarkkaa pykälän tekemistä, kun on todellinen tilanne päällä. Ei siellä katsota, mitä mietinnössä sanotaan, vaan ammutaan omaksi puolustukseksi.

Ed. Zyskowitz: Arvoisa rouva puhemies! Ihan lopuksi, ed. Aho ja eräät muutkin keskustan edustajat ovat pahoillaan siitä, että täällä on keskustelussa arvioitu, että keskustalla on ollut itseisarvoinen tarve hakea etäisyyttä hallituksen linjaan ja tässä mielessä politikoida tai pikkupolitikoida. Ainakin henkilökohtaisesti olisi mielestäni ollut todella hyvä, ja sen eteen on muun muassa valiokunnassa tehty työtä, että olisi tässä asiassa saavutettu laaja yhteisymmärrys. En oikein ymmärrä, mihin asia loppujen lopuksi kaatui, jos ei siihen, että keskustalla oli nimenomainen halu ja tarve pitää eri linja ja luoda eri linja, kuin hallituksella tässä asiassa oli.

Tämä asiahan ei voinut kaatua siihen, mistä ed. Juhantalo puhui, eli siihen että laajennetun rauhanturvan käsite on vaikea, että olosuhteet kriisipesäkkeissä muuttuvat, muuttuvat myös sinä aikana, kun siellä ollaan rauhaa turvaamassa, ja tästä seuraa huomattavia vaikeuksia ja tilanteen ennalta-arvaamattomuutta, sillä, ed. Juhantalo, eihän suomalaisia rauhanturvaajia siellä kentällä lainkaan auta ja helpota se tieto, onko heidät lähetetty sinne selonteon vai lain perusteella. Ed. Juhantalon maalaama problematiikka ei ollenkaan liity siihen erimielisyyteen, joka ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä ilmenee keskustan vastalauseen ja keskustan valiokunta-käyttäytymisen kautta.

Erimielisyys, joka tähän jäi, koski todellakin päätöksentekomenettelyä. Tuntuu kyllä siltä, että se on tarkoituksella tähän luotu ja siitä sitten vedetään pitkälle meneviä johtopäätöksiä ilmei-

sesti täällä ja kentälläkin, että tämä kuvastaa jotakin valtavan suurta eroa suhtautumisessa ns. laajennettuun rauhanturvatoimintaan.

Ed. Juhantalo: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti ed. Biaudet'lle. En todellakaan tarkoita sellaista, että voisi olla minun taikka keskustan kanta, ettemme ottaisi osaa rauhanturvaamistehtäviin Bosniassa. Minä tiedän ja me tiedämme, että Suomella on hienoimmat perinteet YK:n puitteissa olla rauhaa turvaamassa kriisialueilla, ja niin tulee jatkossakin olla.

Se, mitä puheenvuorossani sanoin, oli epäily siitä, että Bosnian tilanne muuttuu niin nopeasti vakavaksi, että meillä käytännössä ei ole mahdollisuutta säädöstemme mukaisesti olla siellä turvaamassa rauhaa, koska me olemme yksimielisiä siitä, että emme voi olla alueella, jolla tapahtuu osittainkin rauhaanpakottamista. Tämä oli se, mitä pelkäsin. Uskon, että keskusta, niin kuin kaikki Suomen puolueet, on valmis jatkamaan tuota hienoa perinnettä ja halukas turvaamaan rauhaa.

Ed. Korkeoja: Arvoisa puhemies! Minusta tämä keskustelu jo sinänsä osoittaa sen, kuinka ongelmallisen ja vaikeasti määriteltävän asian kanssa olemme tekemisissä. Tietysti meillä kaikilla on taustalla ajankohtainen Bosnian operaatio.

Sitä kuvaa se, että kolme viikkoa sitten asian tuntijat luonnehtivat Bosnian tulevaa operaatiota lähinnä perinteiseksi rauhanturvaoperaatioksi, jossa erona on vain se, että toteuttajana olisi Nato. Muuten sen luonnetta kuvattiin perinteiseksi rauhanturvaoperaatioksi. Nyt kun on kulu- nut muutama viikko, luonnehdinnat ovat aivan toisenlaisia. Nyt puhutaan jopa siitä korkeimpien sotilasasiantuntijoiden toimesta, että operaatio saattaa olla luonteeltaan jotain laajennetun rauhanturvan ja rauhaanpakottamisen välillä.

Kun tilanne muuttuu näin nopeasti, minusta sekin kuvaa jo sitä, että yritys rakentaa yleislakia, joka olisi riittävän yksiselitteinen, on mahdoton. Siksi tällainen erikoistilanne, mikä nyt Bosnian operaatio näyttäisi olevan, ja mahdolliset tulevat erikoistilanteet tulisi käsitellä erillisen lain pohjalta, niin kuin Ruotsi teki.

Ed. Aho: Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowitz väitti, että keskustan kannan ja ulkoasiainvaliokunnan enemmistön kannan ero on näennäinen ja kysymys on politikoinnista ja eron näyttämi-

sestä. Jos näin on, minulla on hyvä ratkaisu tähän, ed. Zyskovicz: Äänestätte tämän muutosesityksen puolesta. Se tulee hyväksytyksi, ja sen jälkeen meillä on yksimielinen kanta eikä ole mitään tarvetta politikointiin.

Ed. Zyskovicz: Arvoisa puhemies! Olin ajatellut antaa tässä keskustelussa viimeisen sanan ed. Aholle, koska hän myös avasi tämän keskustelun — ja hän saattaa edelleenkin sen saada — mutta tämä ed. Ahon viimeisessä puheenvuorossaan esittämä näkemys olisi mielestäni kuitenkin niin omituinen, että oli pakko pyytää puheenvuoro vielä tähän keskusteluun osallistumiseksi.

Halusin puheenvuorossani sanoa ja aion sen tässä nyt toistaa, että ne ongelmat, jotka liittyvät laajennetun rauhanturvaamistoiminnan käsitteen tai itse toiminnan ongelmallisuuteen, tilanteiden eskaloitumiseen itse kentällä ja vaikeisiin rajankäyntiongelmien, ovat todellisia. Mutta niistä ulkoasiainvaliokunta on ollut mietinnössään yksimielinen. Se on mietinnössään parhaalla mahdollisella tavalla pyrkinyt näihin ongelmiin siten, kuin voidaan, vastaamaan.

Näin ollen erimielisyyttä, ed. Juhantalo ja muut keskustan edustajat, tässä vaiheessa ei enää ulkoasiainvaliokunnan mietinnön valossa olekaan näistä vaikeuksista, joista te nyt puhutte ja menette kentälle kertomaan, että kyllä te olitte kovasti eri mieltä, kun nämä ovat niin vaikeita tilanteita.

Erimielisyys tässä vaiheessa on jäänyt enää koskemaan kysymystä siitä, miten päätetään suomalaisten osallistumisesta ns. laajennettuun rauhanturvatoimintaan. Se, miten osallistumisesta päätetään, lailla vai selonteon kautta, ei todellakaan näihin ongelmiin tuo ratkaisua kentällä. Se ei lainkaan helpota rauhanturvaajien toimintaa tilanteessa, jossa tilanne eskaloituu ja kriisi kärjistyy, joudutaan vaikeuksiin ja ongelmiin.

Kaikki ne eväät, joita tälle joukolle halutaan antaa, ne ratkaisut, joita kansallisella tasolla on tehtävä, ja ne rajankäynnit ovat tehtävissä yhtä lailla siinä erityislaissa kuin siinä selonteossa, jonka valiokunnan enemmistö esittää tällaista päätöksentekoa edeltävän ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Ed. Zyskovicz, pyydän siirtymään puhujakorokkeella.

Puhuja: Tuskin sinne kannattaa mennä!

Ed. Aho: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti kysymykseen, miksi esitämme muutosta lain 2 §:ään. Sen tarkoitus on hyvin selvä: Tarkoituksena on nostaa osallistumisen kynnyksensä sellaisiin operaatioihin, joissa voimankäytön oikeudet ovat laajat, mahdollisimman korkeaksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §

Keskustelu:

Ed. Korkeaoja: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 2 § saisi sen muodon, joka on vastalauseessa.

Ed. Isohookana - Asunmaa: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Korkeaojan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Korkeaoja ed. Isohookana - Asunmaan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Korkeaojan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 39 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 59. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

3—6, 8—13, 15—17, 18 a, 20 a, 21, 22 ja 28 §, lain uusi nimike, voimaantulosäännös, johtolause ja lakiehdotuksen nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

toisen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
neljännen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
viidennen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 20.48.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

